

DE KUNST VAN HET CO- OUDEREN

Sinds een jaar of vijf kiezen meer gescheiden ouders voor co-ouderschap waarbij de ouderlijke zorg eerlijk wordt verdeeld. Fijn. Maar vergeet niet te kijken of dat ook zo fijn is voor de kinderen.

tekst ELS QUAEGBEUR

illustraties PAUL FAASSEN

Om over seks maar te zwijgen. Het echtpaar ging in relatietherapie, maar dat hielp niet erg. Voor Jessica was de prik er definitief uit. Zij wilde meer van de liefde dan een soepel lopend gezinsschema op de ijskast.

Nu leest ze tijdens het nagels drogen *De vrouw die de honden eten gaf* van Kristien Hemmerechts. 'Aangrijpend. Ik kan het nauwelijks wegleggen. En dat hoeft ook niet. Ik krijg het makkelijk uit voor de kinderen weer bij mij komen. Dat was voor onze scheiding ondenkbaar, in twee dagen een boek uitlezen. Klinkt dat lullig? Zo bedoel ik het niet. Ik denk niet licht over de scheiding. Het afscheid van ons gezinsleven was ontzettend verdrietig voor ons alle vijf, maar het is beter zo.' Met 'zo' bedoelt Jessica niet alleen de echtscheiding, maar ook het co-ouderschap in het gebroken gezin. De kinderen wonen de ene week drie dagen bij vader en vier dagen bij moeder, de andere week is het omgekeerd. Hun huizen liggen niet ver van elkaar. De kinderen zitten op hun vertrouwde school en kunnen na schooltijd in het park spelen dat ze kennen vanaf hun peutertijd. Daar hebben Jessica en haar ex hun best voor gedaan, al vinden ze het niet altijd makkelijk bij dezelfde bakker aan te schuiven voor een halfje spelt.

Co-ouderschap wint snel aan populariteit.

In 2001 gold zo'n regeling nog maar voor 5 procent van de scheidingskinderen – het overgrote deel woonde bij de moeder en ging om het weekend naar de vader. Tegenwoordig leeft ruim een kwart van de 70 duizend kinderen die jaarlijks met een scheiding te maken krijgen in co-ouderschap. 7 procent van de kinderen woont het grootste deel van de tijd bij de vader. Ongeveer tweederde van de kinderen brengt dus nog steeds meer tijd door bij moeder dan bij vader, maar het traditionele weekendvaderen is behoorlijk op zijn retour. Als er geen 50/50-afspraken is, dan toch vaak een uitgebreide omgangsregeling. Deels heeft deze ontwikkeling ermee te maken dat mannen zich meer naar de voorgrond hebben gedrongen in de

zorg voor de kinderen. Vaders weten ook wat een rompertje is en draaien op papadag hun hand niet om voor pannenkoeken bakken op drie branders tegelijk. Bij een scheiding laten zij zich deze betrokkenheid niet afnemen. Vrouwen daarentegen zijn meer gericht op hun carrière en willen (iets) minder zorgen. Zij juichen een eerlijke verdeling van opvoeding en verzorging toe, ook als het gezin uit elkaar valt. Daarbij komt dat een wetwijziging uit 2009 aandringt op een gebalanceerde uitkomst. De 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' verplicht scheidende ouders, gehuwd of samenwonend, afspraken vast te leggen over zorg, omgang en opvoeding van hun kinderen. Ook is vastgelegd dat ieder kind recht heeft op 'gelijkwaardig ouderschap na scheiding'.

Co-ouderen is zelfs een werkwoord geworden. Het zal niet lang meer duren voor het zijn intrede doet in het woordenboek: ik co-ouder, jij co-oudert, wij co-ouderen nog lang en gelukkig. Het klinkt allemaal harmonisch, invoelend en modern. Kinderen ontdekken evenveel moederlijke als vaderlijke invloed en de ouders krijgen de ruimte om naar adem te happen, een paar dagen per week te werken zonder druk van het schoolplein en hun nieuwe leven te verkennen als single of met een nieuwe partner. Maar is co-ouderschap wel altijd zo ideaal? Deze vraag kwam vorig jaar pijnlijk naar voren toen bleek dat de door hun vader vermoorde broertjes uit Zeist al vier jaar klem zaten in een co-ouderschapregeling, terwijl de ouders voortdurend ruzie hadden. De sterke toename van het aantal vechtscheidingen (een stijging van 15 procent binnen vijf jaar) werd in verband gebracht met het verplichte ouderschapsplan in het algemeen en co-ouderschap in het bijzonder.

'Het drama rond de broertjes uit Zeist is uiteraard een zeldzaamheid,' zegt Ed Spruijt, scheidingsonderzoeker aan de Universiteit Utrecht en co-auteur van het *Handboek scheiden en de kinderen*

JESSICA (45) HEEFT NOG NOOIT zulke mooie handen gehad als de laatste twee jaar. Zacht van de kokosnoten-scrub. Nagels altijd gevijld en gepolijst. Keurige nagelriemen. Allemaal te danken aan regelmatige bezoeken aan een manicuresalon. Jessica zit wat ruimer in haar vrije tijd, vandaar. Ze heeft dezelfde drukke managementbaan en nog steeds drie kinderen onder de 12 jaar. Alleen brengt ze minder uren door met haar twee zonen en dochter sinds ze nog maar de helft van de tijd bij haar wonen. Begin 2012 gingen Jessica (haar naam is om privacyredenen gefingeerd) en haar man na zeventien jaar uit elkaar. Het was niet zo dat zij en haar ex elkaar de tent uitvochten. Alleen ging het contact de laatste jaren veelal over praktische zaken rond de kinderen. Als ze al eens ongestoord samen op de bank zaten, was het moeizaam zoeken naar andere gespreksonderwerpen.

**JESSICA: 'IK
KRIJG MIJN
BOEK
MAKKE-
LIJK UIT
VOORDAT
DE KINDE-
REN WEER
BIJ MIJ
KOMEN'**

(2010). 'Dit doet echter niets af aan het probleem dat sinds 2009 bij scheidingen meer en heviger wordt geruzied. 20 procent van de scheidingen verloopt problematisch, terwijl de nieuwe wet juist het tegenovergestelde beoogt.' Daar kunnen allerlei redenen voor zijn, zegt Spruijt. De economische crisis helpt bijvoorbeeld niet. De problemen zijn echter ook een sterke indicatie dat het voor scheidende ouders moeilijk is een ouderschapsplan op te stellen. 'Als mensen woedend zijn, willen ze de kinderen voor de helft, ook al is dat niet altijd realistisch.'

Zo'n 16 duizend kinderen hebben ernstige last van een echtscheiding, blijkt uit cijfers van Kinderombudsman Marc Dullaert. Deze groep groeit jaarlijks met 3.400. Spruijt vindt dat bij het opstellen van de wet meer is gedacht aan de ouders dan aan de kinderen. Kinderen waren vroeger vaak een scheidingsrem, zegt Spruijt. 'Ik zeg niet dat dit altijd goed uitpakte, maar die remmende functie hebben kinderen niet meer. Mensen stellen hoge eisen. Ze willen ook op relationeel gebied alles uit het leven halen. Vergeet daarbij niet dat we steeds ouder worden. *Happily ever after* duurt tegenwoordig erg lang.' Spruijt vindt dat minder nadruk moet komen te liggen op het wat lastig te hanteren begrip 'gelijkwaardigheid' en meer op continuïteit: zo veel mogelijk de situatie voortzetten waarmee de kinderen vertrouwd zijn. 'Je moet co-ouderschap niet doordrukken als het niet gaat. Voor het welbevinden van de kinderen, nu en in de toekomst, doet het er niet zo veel toe wat de ouders afspreken, als ze het maar eens zijn.'

Scheidingskinderen hebben gemiddeld twee keer zo veel problemen als kinderen uit intacte gezinnen. Het gaat dan om agressief gedrag, vandalisme, drugs- en/of alcoholverslaving, gevoelens van depressie of angst, een laag zelfbeeld, moeite met vriendschappen, een zwakkere band met de ouders (vaker met de vader dan met de moeder) en leerproblemen. Opvallend is dat het daarbij niet veel

uitmaakt of een kind opgroeit in een moedergezin of in een co-oudergezin, in vadergezinnen zijn wel meer problemen. De belangrijkste risicofactor is chronisch geruzie door de ouders. Kinderen in co-ouderschap zijn wel vaker verdrietig en hebben vaker een herenigingswens. Ook komt het meer voor dat ze niet snappen waarom vader en moeder uit elkaar zijn, schrijft Spruijt in zijn handboek, waarvan in juni een herziene druk verschijnt. Thijs, een gefingeerde naam voor de 42-jarige ict-deskundige uit Abcoude, kan daarover meepraten. Zijn 9-jarige dochter kon maar niet wennen aan het co-ouderschapsplan dat hij en zijn ex-vrouw na langdurig gekisbeis overeenkwamen. Het meisje werd vaak 's nachts in paniek wakker, niet wetend in welk huis ze was. Hun jongere dochter van 7 miste 'mama en de poes' in de week dat ze bij haar vader was. De weten-

schap dat mama en de poes een paar straten verderop woonden, leek de verwarring alleen maar te vergroten. Zijn dochters wonen nu weer bij hun moeder en haar vriend, met om de week een weekend bij Thijs. De woensdagmiddagen zijn ze ook met hem. Na het eten brengt hij ze terug zodat ze in hun eigen bed kunnen slapen. 'Ik vind het vreselijk dat hun bedje bij mij kennelijk toch minder eigen voelt. Dat ze nu meer tijd doorbrengen met hun stiefvader dan met mij is ook moeilijk te verkroppen. Maar goed, ik wilde scheiden, die kleine poppetjes zaten daarop niet te wachten. Het is dus aan mij, aan ons, om de gevolgen zo veel mogelijk te verzachten. Ik merk aan ze dat ze de huidige regeling fijner vinden. Dan kan ik ze toch niet de helft van de tijd opeisen? Dat zou kindermishandeling zijn. Hopelijk komen ze over een paar jaar weer wat vaker. Uit zichzelf.' →

**ED SPRUIJT:
'JE MOET
CO-
OUDER-
SCHAP
NIET
DOOR-
DRUKKEN
ALS HET
NIET
GAAT'**

Marsha Pinedo knikt goedkeurend bij het horen van Thijs' relaas. Aanpassing van co-ouderschap in dergelijke harmonie komt zij niet vaak tegen als directeur-oprichter van stichting Villa Pinedo. De stichting biedt een online-podium waar kinderen van gescheiden ouders hun ervaringen delen, zodat volwassenen iets kunnen opsteken van wat er in hen omgaat. Begin april ging de eerste 'onlineworkshop voor alle gescheiden ouders' van start. Dat lijkt dringend nodig als je kinderen hun hart hoort luchten in deze cursus. De verhalen zijn ontluisterend, hartverscheurend en soms onbedoeld tragikomisch. Alle haken en ogen van een echtscheiding passeren de revue. Vaders en moeders die elkaar niet meer kunnen aankijken. Andere regels in verschillende huizen. Eenzaamheid, schuldgevoelens en loyaliteitsconflicten. Verwarrende blijdschap over twee keer Sinterklaas. De verkeerde sleutel in het slot steken. Bemoeizuchtige stiefouders. Lieve stiefouders. Stiefouders met losse handjes en ouders die dan de andere kant op kijken. Moeders die per sms laten weten dat ze een nieuwe vriend hebben ('Het komt allemaal goed. Love you!'). Vaders die het contact verbreken om 'even helemaal los te kunnen komen'.

Ook co-ouderschap maakt veel los bij kinderen. Ze vinden het doorgaans prettig om evenveel tijd door te brengen met vader en moeder, maar wonen in twee huizen is een hoop gedoe. Zoals Nina (10) schrijft op de site van Villa Pinedo: 'Na een tijdje kregen we co-ouderschap en toen was ik maandag en dinsdag bij mijn vader, woensdag bij mijn moeder, donderdag ook en vrijdag weer bij mijn vader, zaterdag wisselde het af en zondag bij mijn moeder. Dat vond ik super-irritant en gelukkig is het nu week om week en komt mijn moeder weer in Baarn wonen waar mijn vader woont en mijn geboorteplaats is. Smiley.' Een ander meisje schrijft dat ze op de dag waarop ze na schooltijd van huis wisselt, het gevoel heeft dat ze 'nergens thuishoort'. De verhalen laten zien dat er randvoorwaarden moeten zijn voor goed

MARSHA PINEDO: 'IK KEN GENOEG VERHALEN VAN KINDEREN DIE EEN PAAR KEER PER WEEK MET DRIE TASSEN OP DE FIETS ZITTEN'

co-ouderschap, aldus Pinedo. 'Co-ouderschap staat of valt bij communicatie. Vechtscheiders kunnen of durven elkaar niet ontspannen aan te kijken. Laat staan dat ze wekelijks fluitend het krat met spullen van de kinderen langsbrengen bij die ander. In zulke gevallen is co-ouderschap niet in het belang van het kind, want daarvoor moet je toch een beetje maatjes zijn.' De 'spullen' zijn een enorm ding voor scheidingskinderen, is te horen op Villa Pinedo. Kleren, sportbenodigdheden, speelgoed, knuffels, schoolboeken. Kortom: de materiële inhoud van hun leven, die houvast biedt in een rommelige, verdrietige periode. Daarbij komt dat kinderen praktische zaken snel vergeten. Het is voor een jongetje van 8 moeilijk te bedenken dat, als hij na het weekend van huis wisselt en op woensdag tennisles heeft,

zijn racket op maandag al mee moet. Het lijkt vanzelfsprekend dat ouders hun kinderen dat soort zorgen uit handen nemen. Pinedo: 'Dat gebeurt lang niet altijd. Ik ken genoeg verhalen van jonge kinderen die een paar keer per week met drie tassen op de fiets zitten, omdat ouders het te moeilijk vinden de spullen naar hun ex te rijden. Bij scheidingen, en zeker bij co-ouderschap, is het van groot belang dat ouders het hun kinderen zo makkelijk mogelijk maken. En ze moeten oog houden voor individuele verschillen: het ene kind kan slecht tegen verandering en raakt onthecht door co-ouderschap, anderen kunnen prima aarden in een wat chaotischer leven.' Leeftijd speelt daarbij een belangrijke rol, zegt Spruijt. 'Co-ouderschap werkt het beste in de basisschoolleeftijd. Voor baby's en peuters is het niet zo geschikt; ze zijn erg op de moeder gericht en hebben behoefte aan één plek om zich aan te hechten. Pubers willen ook graag een vaste plek, om vandaaruit langzaam uit te vliegen.'

Zo iemand is Kiki van der Meijden, een meisje van 17 met prachtig rood haar, piekfijn in de make-up. Ze studeert journalistiek in Utrecht en woont sinds kort weer fulltime bij haar moeder in Amstelveen. Haar ouders gingen uit elkaar toen ze 4 was. Er kwam een co-ouderschapsregeling voor haar en haar anderhalf jaar jongere zusje. Haar jeugd is, zoals die van veel scheidingskinderen, niet uit één stuk gehouden. Direct na de scheiding woonde ze met haar moeder in het ouderlijk huis in Amstelveen. Haar vader woonde vlakbij, al snel met zijn vriendin. Nadat moeder een vriend kreeg, vertrok zij uit het huis en gingen de vader en de vriendin daar wonen ('Ze gooiden alles om: de keukens aan de andere kant, een uitbouw. Dat voelde gek, maar het was fijn dat het huis bleef'). Moeder trok in bij haar vriend en verhuisde later naar het appartement waar ze nu nog woont. De meisjes wisselden al die tijd per week van huis. Na de geboorte van een zoontje (Kiki was toen 9) vertrokken vader en stiefmoeder naar Badhoevedorp. Om op school of bij

vriendinnen in Amstelveen te komen, moesten Kiki en haar zusje ineens 45 minuten fietsen of twee keer overstappen met de bus.

Voor Kiki begon het gelazer. 'De periode dat mijn ouders dicht bij elkaar woonden, was geweldig. Als ik bij mijn moeder was en tijdens het buitenspe-len zin had om hem gedag te zeggen, liep ik zo zijn tuin in.' Pas na de verhuizing naar Badhoevedorp begon ze echt de verscheurdheid te voelen waarvan veel scheidingskinderen in co-ouderschap last hebben. 'Elke week pakken alsof je op wereldreis gaat, is best vermoeiend. En ik ben ook echt zo'n meisje dat alles bij zich wil hebben: al mijn make-up, al mijn sjaals, al mijn oorbellen. Ik had het gevoel dat ik uit elkaar werd getrokken.'

Toch vond ze het fijn om bij beide ouders op te groeien. Dat is nu voorbij. Ook fijn. 'Gedurende mijn hele jeugd had ik geen ritme. Ik was jaloers op vriendinnetjes die een make-uptafel hadden of zo'n rekje om sieraden aan op te hangen. Bij mij zat alles altijd in tasje en etuis. Ik ben opgelucht dat dit niet meer hoeft.'

Het is goed dat Kiki de kans krijgt de omgangsregeling anders in te vullen, zegt familierechtadvocaat Marjoleine de Boorder. Ouders zouden hun co-ouderschap jaarlijks moeten evalueren, met het oog op de wensen en de ontwikkeling van de kinderen, vindt zij. 'Minstens zo belangrijk is dat ze bij het opstellen van de initiële regeling meer en bijtijds professionele hulp krijgen.'

Dit is in lijn met het voorstel dat de Kinderombudsman eind maart deed in zijn rapport *Vechtende ouders, kinderen in de knel*. Hij wil dat scheidende ouders verplicht minimaal één gesprek voeren met een scheidingsmediator en voorlichting krijgen over wat een scheiding betekent voor kinderen. Zijn er na drie mediationssessies nog geen afspraken, dan moet de rechter de regie voeren zodat juridische procedures beperkt blijven. Ook benoemt deze dan een bijzondere curator, een rechtsfiguur die de stem van het kind vertolkt. De meeste ouders die De Boorder in

haar praktijk ontmoet, willen het echt graag goed doen, ook als het gaat om co-ouderschap, zegt ze. Het dwingt bewondering af als ouders een regeling voor elkaar krijgen, want het is ook voor hen niet de makkelijke weg. Anders gezegd: om à la Jessica bij de manicure een boek te lezen in de geruststellende wetenschap dat de kinderen goed zitten bij de andere ouder, moet je ook een boel incasseren. De Boorder doet steeds meer overlegscheidingen: beide ouders hebben dan zowel een advocaat als een coach, die moet voorkomen dat de zaak gaat escaleren, waarna ouders verzanden in eindeloos juridisch getouwtrek. De overlegscheiding is een succesformule, zegt De Boorder. 'Het beëindigen van een relatie is sterk gejuridiseerd geraakt, maar het blijft vooral een emotionele gebeurtenis. Je bent

jezelf niet, je bent ongelukkig en dan moet je belangrijke beslissingen nemen over je pareltjes. Samen met iemand die in negen van de tien gevallen in een geheel andere fase van het rouwproces zit. De gesprekken versoepelen door psychische hulp. Vanaf het begin, niet pas als het al uit de hand is gelopen. Dat vergroot ook de kans op succesvol co-ouderschap.' Kiki vat het graag nog even samen: 'Voor goedlopend co-ouderschap moeten alle relaties gezond zijn: tussen ouders, tussen ouders en kinderen en tussen stiefouders en kinderen. Dat zal best moeilijk zijn voor volwassenen, maar dan slikken ze af en toe maar iets door. Ook dat is scheiden. En iedereen moet dicht bij elkaar wonen. Anders slaat co-ouderschap nergens op. Tenminste, niet voor de kinderen.'